

Wijnia's van Spannum; Over de ouders van Klaaske (1772-1851), Imke/Ymkje (ca. 1775-1830) en Jan Sjerps (1782-1850)

Eerder gepubliceerd in *Klaaikluten* 2001/1:3-5

Jelle Miedema

Wijnia, Wynia of Winia is een al vóór 1811 bestaande familienaam. In dit stukje is de vraag aan de orde waarom de hierboven vermelde personen in 1811 juist deze naam aannamen of aanhielden.

In 1771 trouwen te Beers een Sjerp Wynzens en Ymkjen Jans. Ze vestigen zich als boer en boerin in Spannum en krijgen daar voor zover bekend vier kinderen: 1. Klaaske, geb. 26.5.1772, tr. 1801 Jelle Pieters (Miedema, na 1811), boer op Fyns onder Wommels, 2. Jan, geb. 1774, vermoedelijk jong gestorven, 3. Imke/Ymkje, geb. ca. 1775 (ovl. akte Bozum 3.4. 1830), tr. ca. 1801 Durk Poppes (Vlietstra), van Bozum, 4. Jan, geb. 20.1.1782, tr. (1e) 1815 Lutske Jans Bakker, van Oosterend en (2e) 1835 Gerbrig Andries Tiemersma, van Wommels.

Als familienaam gebruiken Klaaske, Imke en Jan na 1811 de naam Wijnia. Maar eerst meer over hun moeder Ymkjen Jans. Zij wordt in de Wijnia-genealogie van Vleer (Nijdamstra-Boek 1956) opgevoerd als de gelijknamige, in 1759 te Wolsum geboren, dochter van Jan Gabes en Wypkjen Foekes Wijnia. Echter, dat díe Ymkje de moeder van bovenvermelde kinderen is geweest, lijkt – behalve weinig aannemelijk (zij zou dan op 13-jarige leeftijd dochter Klaaske hebben gekregen) – aantoonbaar onjuist; althans, volgens de bijlagen bij het tweede huwelijk van bovenvermelde Jan Sjerps. Deze Jan Sjerps laat in 1835 omdat hij ‘in der jeugd niet is gedoopt door verzuim van zijne ouders’ niet alleen zijn geboorteplaats en -datum en de namen van zijn ouders vastleggen, maar als nog ook de namen van zijn grootouders. Van vaderszijde zijn dat ‘Wynzen Pieters, in leven boer te Jorwerd, aldaar voor ruim zeventig jaren (...) overleden’ en ‘deszelfs huisvrouw Klaaske Sjerps [= Durks; volgt], voor ruim zeventig jaren mede te Jorwerd (...) overleden’, en van moederszijde ‘Jan Jans, in leven boer te Baard en deszelfs huisvrouw Jantje Tietes, beide voor ruim zestig jaren te Baard (...) overleden’ (Huw. Bijlagen Hennaarderadeel 1835, no. 25; Miedema 1989:28).

Daarmee leek in 1989 weer een probleem uit de wereld. Maar de oud-secretaris van het Frysk Genealogysk Wurkferbân, de heer Auke de Vries, stelde recent (p.c.) dat het nog maar de vraag is of de bewuste Jan Jans en Jantje Tietes ook inderdaad een dochter Ymkje hebben gehad. De Vries merkte op dat niet alleen doopakten ontbreken (Jan Jans en Jantje Tietes waren doopsgezind), maar ook dat overige bronnen geen uitsluitsel geven. Het geval wil dat in 1790 in de Personele Kohieren van Baarderadeel onder Baard melding wordt gemaakt van de weduwe Jan Jans en erven c.q. verdeling van f 4.250 over een Wybren Johans fl.1.050, Jan Jans idem, Tiete Jans te Jorwerd f 1.100 en Eede Jacobs n.u [nomine uxoris, uit naam van zijn vrouw] f 1.050 (inf. A. de Vries, Drachten). Uit deze gegevens valt op te maken dat Jan Jans en Jantje Tietes vier kinderen hadden waaronder twee dochters, beiden vertegenwoordigd door hun echtgenoten (Wybren Johans was gehuwd met een Maaïke Jans, volgt).

Het probleem ligt bij de tweede dochter. Ook al zou dat een Ymkje zijn, dan nog is ze de vrouw van – niet een Sjerp Wynzens, maar – een Eede Jacobs. Echter, het gaat hier om gegevens uit 1790 en Sjerp Wynzens, geb. in 1747, was volgens eveneens bovenvermelde huwelijksbijlagen al in 1785 overleden. Kortom, Ymkje Jans, in 1785 ca. 35 jaar oud, zou dus inmiddels hertrouwd kunnen zijn met een Eede/Aede Jacobs, ware het niet dat een dergelijk huwelijk in klappers op huwelijken in Baarderadeel niet voorkomt. Zoeken we evenwel in die klappers verder onder ‘vrouwen op voor-naam’, dan vinden we te Baard in 1786 een huwelijk van opnieuw een Ymkje Jans - maar met een Tade Jacobs. Nu komt ‘Tade Jacobs’ dicht in de buurt van ‘Eede Jacobs’ en met beide namen verbonden aan die van een Ymkje Jans levert dat de vraag op: wat heeft de betreffende huwelijksaantekening hierover te melden? En dan blijkt sprake van een huwelijk van Ymkje Jans met een ‘Thode’ Jacobs, maar met door de eerste letter(s) een ‘A’ geschreven (Fig. 1).

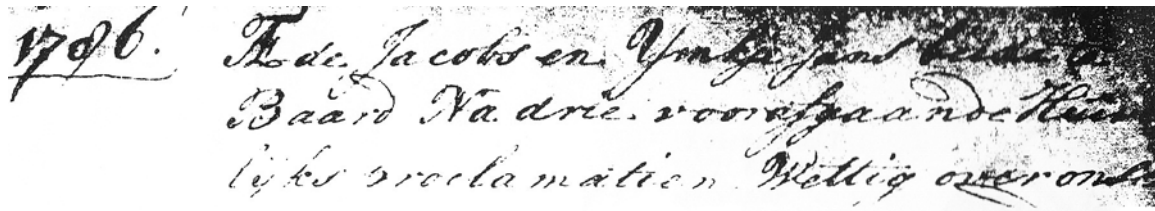

Fig. 1: Huwelijksaankondiging van Aede Jacobs en Ymkje Jans te Baard, 1786

Bekijken we Fig. 1 nauwkeurig dan lijkt het alsof de schrijver aanvankelijk de naam Tho[mas] wilde noteren, een naam die in Baard ook voorkwam, maar na de eerste drie letters zijn vergissing inzag en van de Th een A heeft gemaakt (wat de naam Tade in de huwelijksklappers van Baarderaardeel kan verklaren). Echter, uitgaande van de naam Eede, in 1790, ligt het meer voor de hand dat met de correctie 'Aede' is bedoeld [bij nader inzien staat er ook Æ]. En inderdaad blijkt uit de gezinsklappers van Baarderadeel dat een Aede Jacobs en Ymkje Jans te Baard in de periode 1786-1794 vier kinderen krijgen. Onder deze kinderen bevinden zich een Nanne en Noentje, waaruit weer valt op te maken dat hun vader Aede Jacobs, onder die naam, in Baard op 8.12.1753 werd geboren als zoon van een Jacob Nannes en Noentje Gerbens.

Hiermee lijken drie zaken duidelijk:

- een Ymkje Jans trouwde met een Aede/Eede Jacobs,
- Jans Jans en Jantje Tietes hadden (gegeven in 1790 een schoonzoon Ede Jacobs) inderdaad een dochter Ymkje,
- deze Ymkje is een tweede huwelijk aangegaan. Een andere Ymkje Jans is in de context van de vermelde huwelijksbijlagen niet waarschijnlijk en in Baard rond 1786 ook niet gevonden.

De datum van overlijden van Ymkje Jans is onbekend, maar mogelijk is ze overleden vóór 1805 (een Aede Jacobs van Baard trouwt dat jaar met een Tjaltje Johannes van Deersum). Ze komt niet voor [onder de overledenen van na 1811] op de nieuwe website van het Frieslandarchief. Helaas, want dan waren mogelijk rechtstreeks de namen van haar ouders vermeld. Wél vinden we na 1811 de namen van Ymkjes zuster Maaike en die van haar broers Jan en Tiete terug. Maaike Jans blijkt 23.3.1823 op 87-jarige leeftijd te Hilaard te zijn overleden als weduwe van Wybren Johans en dat vormt voldoende bewijs dat we hier met de eerste dochter van Jan Jans en Jantje Tietes te maken hebben. Maar er is meer over haar bekend. Maaike Jans, maar ook een Jan Jans (overl. 7.1.1815, oud 79 j.) en Tiete Jans (overl. Britswerd 7.1.1826, oud 87 j.) worden in de overlijdensaangifte allen Hiemstra genoemd, met – helaas, maar ook opmerkelijk – bij juist deze drie de aantekening 'namen ouders niet vermeld'. Kortom, een en ander wijst erop dat we hier met leden uit één en hetzelfde gezin te maken hebben.

Hier is vooral de naam Hiemstra interessant. Liet Ymkje Jans' zoon Jan Sjerps ons niet weten waarom hij zich na 1811 Wijnia noemt, nu kan vrijwel zeker worden uitgesloten dat hij die familienaam van de zijde van zijn moeder heeft overgenomen. Dus verder gezocht in de lijn van zijn vader, Sjerp Wynzens. Maar opnieuw, nu bij Jan Sjerps' oudste zuster Klaaske, vangen we bot. Pas bij de overlijdensakte van Ymke Sjerps is het raak. Hier laten de aangevers noteren dat Ymkje Sjerps een dochter was van 'Sjerp Wynzens Wijnia en Imke Jans' (mijn curs. JM).

Blijft over de vraag waarom de familienaam Wijnia alsnog (na 1811) wordt toegeschreven aan Sjerp Wynzens, temeer omdat in de archieven de naam 'Wijnia' bij Sjerps Wynzens noch bij diens vader Wynzen Pieters voorkomt. Over Wynzen Pieters is bekend hij, behalve boer in (onder andere) Beers, daar ook ouderling was. Echter, in de Handelingen van de Kerkenraad van Beers-Jellum tekent hij met 'Wijnsen Pijters', zonder achternaam. Nu zegt dat laatste niet alles, maar het laat de mogelijkheid open dat Sjerp Wynzens, mocht hij ook zélf de naam Wijnia hebben gebruikt, deze naam heeft overgenomen van zijn moeder Klaaske Durks.

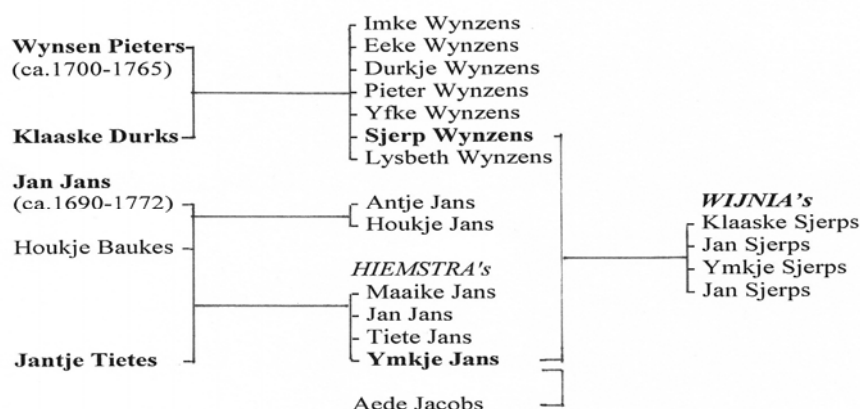

Fig. 2: Raamgenealogie Wijnia's van Spannum

Kortom, wie is Klaaske Durks? Helaas heb ik over haar weinig gegevens. Mij is alleen bekend dat Wynzen Pieters en Klaaske Durks – na achtereenvolgens in Grouw, Akkrum, Beers en Baard te hebben gewoond – aan het eind van hun leven in Jorwerd wonen en daar in 1776 erven van een Wijtse Dirks te Akkrum (inf. A. de Vries, Drachten). Klaaske was dus verwant aan een Wijtse Dirks, en beiden hadden banden met Akkrum, maar daar loopt de zoektocht naar (een genealogische verklaring voor) de herkomst van de naam Wijnia voor Klaaske, Ymkje en Jans Sjerps van Spannum vast. In Akkrum vinden we wel een Wijtse Dirks, in 1743 gehuwd met Jitske Abes, die twaalf kinderen krijgen met onder andere de naam Dirk, Imke en Klaaske [de eerste dochter van Klaaske Durks voornoemd is ook een Imke], maar nakomelingen in mannelijke lijn van deze Wijtse Dirks noemen zich na 1811 De Groot.

Of was Klaaske Durks toch een Klaaske ‘Sjerps’? Het bovenstaand diagram laat zien dat Sjerp en Imke Wynzens een zuster Eeke hadden. Deze Eeke overlijdt 24.3.1829 (op 90-jarige leeftijd) en het verrassende is dat zij bij aangifte van overlijden wordt genoemd als een dochter van Wijnsen Pieters en Klaaske Sjerps. Ook hier dus, net als in de huwelijksbijlagen van Jan Sjerps (zie boven), vermelding van Klaaske *Sjerps* in plaats van Klaaske Durks. Ik kan voor deze – onjuiste – opgave maar één verklaring bedenken: Sjerp is, na een Pieter, de naam van de tweede zoon van Wynsen en Klaaske en dus hebben de aangevers(!), in geval van Eeke, mogelijk gedacht dat hiermee de moeders vader werd vernoemd – een fout die in 1835, in navolgende generatie, kennelijk ook weer door Jan Sjerps is gemaakt (en in: Miedema 1991:13). Echter, volgens meer betrouwbare bronnen moet het een Klaaske *Durks* zijn. Terzijde: de naam Sjerp is waarschijnlijk afkomstig van Sjerp Pieters, voor zover bekend de enige broer van Wynsen Pieters – met weliswaar niet een zoon Durk, maar wel een dochter Durkje.

Rest nog de opmerking dat alle bovenomschreven Wijnia's niet voorkomen in de eerder vermelde Nijdamstra/Wijnia-genealogie van Vleer.

Al met al mag uit het bovenstaande duidelijk zijn dat ‘oude familieverbanden’ voor het vrij plotseling opduiken van de naam Wijnia in Spannum rond 1811 geen rol spelen. Hiermee blijft er maar één verklaring over. Wijnia/Wynia betreft hier een verse familienaam, waarvoor de betrokkenen als uitgangspunt de laatste patronymicale uitgang van vóór 1811, Sjerp *Wynsens*, hebben gekozen.

Verwijzingen:

Jelle Miedema

1989 ‘Wijnia genealogie. De ouders van Klaaske Sjerps (1772-1851) en Jan Sjerps (1782 - 1850), beiden geboren te Spannum en overleden te Wommels’. *Nijdamstra Tyngje*, maart/april 1989:28 [41e jaargang, nr. 2].

1991 *Buma Miedema Genealogie. Stamreeks en Stamboom van Pieter Jelles (Nijland 1729 - Hartwerder Mieden 1796)*. Uitgave in eigen beheer; drukkerij Van der Eems, Oosterend.

Vleer, W.Tsj.

1956 *Het Nijdamstra-Boek*, 1956. Uitgave van de Nijdamstra-Stichting. [Heruitgave jaren 1980/90].